

УДК 340.11

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2026.1.7>

Мельник Ярослав Ярославович,

orcid.org/0000-0003-1937-6772

доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник
відділу дослідження проблем правотворчості
та адаптації законодавства України до права ЄС
Інституту правотворчості та науково-правових експертиз
Національної академії наук України

Перевертун Оксана Володимирівна,

orcid.org/0009-0003-0283-5781

науковий співробітник
відділу дослідження проблем правотворчості
та адаптації законодавства України до права ЄС
Інституту правотворчості та науково-правових експертиз
Національної академії наук України

НАУКОВІ ШКОЛИ ЯК УЧАСНИКИ ПРАВОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті досліджуються наукові школи як учасники правотворчої діяльності. Аналізуються енциклопедичні статті та наукові дослідження, приділяється увага науковим осередкам та діючим правничим школам, їх напрямкам діяльності.

Автор доводить, що в Україні наукові школи права (правничі школи) забезпечують правотворчу діяльність на рівні правового моніторингу, нормотворчого процесу, а також навчально-наукових методолого-правових процесів.

Науковою школою правотворчості в Україні, на думку автора, слід вважати ті наукові осередки, які системно підходять до питання правотворчості та мають відповідно лідера наукової школи, мають розроблені доктринальні концепції, що методологічно забезпечують політику правотворчого процесу, чим покликані забезпечити ефективну правотворчу діяльність в державі, виступити правосуб'єктними учасниками правотворчої діяльності, мають своїх послідовників та відповідну базу дослідження, навчання, концентрації наукової спільноти та підтримання конкретної правничої ідеології, напрямку, що характеризується стійкістю та раціональним підходом до юридичного прогнозування, інструментами правозастосування.

В ході висновків, автор звертає увагу на те, що ці чи інші наукові школи права в Україні, так чи інакше є учасниками правотворчої діяльності, адже на них поширюється законодавство про правотворчу діяльність без обмежень. Ба, більше, вони мають відповідну «правотворчу правосуб'єктність» та здатність до правотворчої чи то правомоніторингової діяльності. Ці характеристики виступають унікальним правовим явищем, здатними забезпечити помірну чи то ефективну нормативно-правову, методологічну політику конкретних напрямків пізнання права, підтримання правових течій та ідеологій. Автор зазначає, що в Україні, наукові школи характеризуються багатогранністю, плюралізмом що здатні якомога якісніше, всебічніше впливати на правотворчі процеси в Україні, долучатися до євроінтеграційних процесів, бути учасником правотворчого процесу.

Врешті решт, автор виокремлює як Інститут правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії наук України як фундаментальну, сучасну та дієву і ефективну наукову школу правотворчості, яка відповідає усім атрибутам наукової школи права.

Ключові слова: *праксеологія, правотворчість, правовий моніторинг, наукові школи, наукові школи права, учасники правотворчої діяльності, суб'єкти правотворчої діяльності, методологія науки, методологія права.*

Melnyk Yaroslav, Perevertun Oksana. Scientific schools as participants in legislative activity

The article examines scientific schools as participants in law-making activity. Encyclopedic articles and scientific research are analyzed, attention is paid to scientific centers and operating law schools, their areas of activity.

The author proves that in Ukraine scientific schools of law (law schools) provide law-making activity at the level of legal monitoring, the rule-making process, as well as educational and scientific methodological and legal processes.

The scientific school of lawmaking in Ukraine, in the author's opinion, should be considered those scientific centers that systematically approach the issue of lawmaking and have a corresponding leader of the scientific school, have developed doctrinal concepts that methodologically provide the policy of the lawmaking process, which are designed to ensure effective lawmaking activity in the state, act as legal participants in lawmaking activity, have their followers and an appropriate base for research, training, concentration of the scientific community and support of a specific legal ideology, a direction characterized by stability and a rational approach to legal forecasting, and tools for law enforcement.

In the course of the conclusions, the author draws attention to the fact that these or other scientific schools of law in Ukraine are, in one way or another, participants in lawmaking activity, because they are subject to legislation on lawmaking activity without restrictions. Moreover, they have the appropriate "lawmaking legal personality" and the ability to carry out lawmaking or law-monitoring activities. These characteristics are a unique legal phenomenon, capable of providing a moderate or effective regulatory, methodological policy of specific areas of knowledge of law, support of legal trends and ideologies. The author notes that in Ukraine, scientific schools are characterized by multifacetedness, pluralism, which are able to influence the law-making processes in Ukraine as qualitatively and comprehensively as possible, to join the European integration processes, to be a participant in the law-making process.

Finally, the author singles out the Institute of Law-Making and Scientific-Legal Expertise of the National Academy of Sciences of Ukraine as a fundamental, modern and effective and efficient scientific school of law-making, which meets all the attributes of a scientific school of law.

Key words: *praxeology, lawmaking, legal monitoring, scientific schools, scientific schools of law, participants in lawmaking activity, subjects of lawmaking activity, methodology of science, methodology of law*

Вступ. Правотворча діяльність має забезпечуватися їх учасниками, які на фаховому рівні так чи інакше належать до відповідних наукових, освітніх та професійних осередків, що слідує певній унікальній методиці правотворчості, правозастосування, правореалізації тощо.

Учасники правотворчого процесу, будучи вихідцями із певних наукових осередків, зазвичай, відображають стійку правотворчу політику, що відображає певну правову культуру тієї чи іншої наукової школи. У ній – різні наукові течії, вчення про історію права, лідерів правових концепцій, правові традиції тощо. Однак, на сьогодні, наукові школи права, не є диференційованими, зокрема за правотворчою діяльністю. Для правової сфери це є не припустимим. Відтак, такі обставини привертають винятковий науковий інтерес на предмет потреби прове-

дення наукового дослідження не стільки задля ідентифікації наукових шкіл права, скільки виокремлення наукових шкіл права як учасників забезпечення правотворчої діяльності в Україні.

Стан дослідження. Наукові школи як учасники правотворчої діяльності не виокремлюються на сьогодні єдиними атрибутами у правотворчій діяльності, щоправда, «правовою творчістю», «нормо-творчістю», «доктринальною право-творчістю», «судовою правотворчістю» тощо, переймаються та дотичні чи не усі представники та осередки вчених правників, наукових та навчально-наукових інститутів у сфері права в Україні.

Тобто, правові дослідження, наукові осередки та послідовники, певна ідеологія наче є, виокремлена в певній формі та мірі, а от «школа правотворчості», чи то напрямок «правотворчості» тощо не відстежується достатньо.

Відповідно, така ситуація на нашу думку впливає на те, що в Україні не можливо ідентифікувати та виокремити безпосередньо не стільки науковий осередок, скільки задекларовану програму тої чи іншої наукової школи, мету її діяльності, і, що особливо прикметно – оцінити її як учасника правотворчої діяльності. Все це ставить питання про необхідність дослідження наукові школи як учасники правотворчої діяльності.

Виклад основного матеріалу. Згідно енциклопедичної довідки, до сучасних напрямів праксеологічних досліджень належать: загальна теорія раціональної діяльності, структура організації трудових колективів, принципи функціонування і правила управління трудовими колективами, продуктивність праці, типологія помилок і порушень у процесі праці, критерії оцінки результатів діяльності, способи раціонального використання ресурсів і, зрештою, розробка практичних рекомендацій щодо організації ефективної праці та створення оптимальних моделей певних галузей розумової і фізичної праці [28, с.512]. Тобто, йдеться про те, що питання організації наукових напрямків та їх діяльності, структуризації лежить у площині праксеології.

У.О. Цмоць доводить, що сучасна правова праксеологія є по суті загальною філософською концепцією юридичної практики та пропонує оптимальні алгоритми і методи її ефективної дії [26, с.161]. Вчена додає, що праксеологія юридичної практики дає можливість робити висновки про тенденції і перспективи розвитку правової системи загалом та можливі зміни у ній. На її думку, саме прогнозування і моделювання є важливим теоретичним науковим дослідженням для вирішення практичних завдань у правовій сфері. А, що особливо актуально (авт. – Я.М.), наукові дослідження щодо творення, інтерпретації та застосування норм права із застосуванням методів правової праксеології сприяють підвищенню ефективності соціального управління [26, с.161]. Отже, питання організації наукових напрямків та їх діяльності доповнюється оптимізацією алгоритмів та методів ефективної їх дії. Такий підхід відкриває питання про потребу моні-

торингу наукових осередків як учасників правотворчої діяльності, адже саме від того, які напрямки організовані у тих чи інших колективах, залежить раціональність та ефективність правотворчого процесу.

Водночас, в енциклопедії з історії України зазначається, що «*наукові напрями, школи, течії, гуртки*» розуміються як неформальна інституціоналізація науки, зорієнтована на самоосягнення і самопізнання, врешті-решт на саморозгортання й самоорганізацію академічної спільноти в певному історичному часі, соціо- та етнокультурному просторі. У широкому сенсі йдеться про розмаїття форм і способів засвоєння й адаптації науковою корпорацією інтелектуальних настанов, культурних віх, світоглядних орієнтирів, етичних цінностей, естетичних критеріїв, соціальних норм, громадянських і суспільно-політичних вимог, які трансформуються й транслюються неформальними об'єднаннями вчених, що доповнюють наявну організовану структуру чи виступають її предтечею, у відповідні дослідницькі інтенції, програми, проекти, концепти, теорії, прийоми і методики фахового вишколу, способи комунікації та циркуляції інформації в діахронному й синхронному вимірах. У вузькому розумінні – групове світосприйняття, точніше – розмаїття форм самосвідомості наук. спільноти, котру репрезентують різноманітні неформальні утворення (напрями, школи, течії, гуртки, малі групи, творчі тандеми чи союзи співавторів та ін.), що творять поле інтелектуальної взаємодії й комунікації, афористично прозване «простором довіри», яке безпосередньо пов'язане з тим або іншим феноменом авторства соціогуманітарних, зокрема історичних, текстів. Появу неформальної інституціоналізації пов'язують із дослідницькими рефлексіями вчених/мислителів/інтелектуалів щодо творчості, передусім зі спробами досягнути її витоків та саму природу, зокрема збагнути роль колективного й індивідуального, групового та персонального тощо [7].

В Україні, питання наукових шкіл як суб'єктів правотворчості, особливо не береться до уваги при з'ясуванні питань,

що стосується правотворчої діяльності. Зокрема, як в наукових публікаціях, так і в юридичній практиці їх диференціації не проводиться, самі «школи» не зазначаються. Відповідно, не розкривається на науковому рівні і їх роль в правотворчій діяльності, «прив'язка» до тієї чи іншої наукової школи права. Ситуація не є задовільною і в навчально-науковому процесі через відсутність у навчально-методичних працях «конви», стилю бачення ідеології наукової школи. Проте, це зовсім не означає, що ті та інші школи не беруть участь у правотворчому процесі/ діяльності, не є її учасниками, з огляду на наступне.

До прикладу, В.І. Риндюк (2019) розглядає поняття «правотворча діяльність» як вид юридичної діяльності з погляду праксеології. Вчена вважає, що така характеризується як діяльність органів публічної влади за певним змістом, де такий останній полягає в реалізації їхніх державно-владних (владних) повноважень щодо ухвалення загальнообов'язкових рішень у юридичній формі законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів. Натомість способом здійснення цієї діяльності на думку дослідниці є правотворча техніка, а об'єктом – законодавство. Результатом такої діяльності – нова якість законодавства (щодо змісту та/або форми); метою – досягнення належного правопорядку в суспільстві, що, у свою чергу, залежить від якості й ефективності законодавства [23, с.137, 141]. Отже, питання правотворчості не розглядається дослідницею із науковими школами права, відповідно, питання наукової школи, як осередку, як учасника правотворчої діяльності не оцінено на належному рівні.

Т.В.Михайліна, Ю.В.Гоцуляк, А.П. Гель (2023) досліджуючи питання правотворчої діяльності, зосереджують увагу на розмежуванні понять «нормотворчості» та «правотворчості», а також припускаються переосмислення їх співвідношення із суміжними категоріями [10, с.118–123]. Питання наукових шкіл правотворчості не піднімається.

Окремо слід відзначити дослідження, які проведені М.Б. Мельник. Зокрема,

вчена в ході наукового пошуку досліджує питання правотворчості на галузевому рівні з точки зору трудового права, хоча, окремо приділяє увагу науковим школам трудового права [11, с.12–16; 12, с.55–64; 13, с.48–59]. Однак, такі дослідження відображають фрагментарний характер, і тому питання наукових шкіл правотворчості, як і питання наукових шкіл як учасників правотворчої діяльності не розглядається комплексно.

У Національному університеті «Києво-Могилянська академія» на офіційному веб сайті розміщена інформація про створення та заснування ряду наукових правничих шкіл. Зокрема: (1) *Києво-Могилянська школа верховенства права*, яку очолює доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, суддя Конституційного Суду України у відставці М.І. Козюбра. Школу започатковано у 2007 р. [6]; (2) *Школа міжнародного права захисту прав людини* (засновники – доктор юридичних наук, проф. В.А. Василенко; доктор права, доцент М.М. Антонович) [14]; (3) *Школа права Європейського Союзу* (засновник – проф. ім. Жана Моне, проф. Петров Р.А., через кафедру ім. Жана Моне з права ЄС (з 2010 р.) та Центр академічної досконалості ім. Жана Моне з європейських студій (з 2011 р.), а також Інститут німецького права (з 2017р.) у співробітництві з університетами м. Гейдельберг та Аугсбург (Німеччина) продовжуватимуть виконувати низку міжнародних проектів, в т.ч. за Програмою Горизонт 2020. [14]. Натомість, про наукову школу правотворчості не йдеться. Хоча, у даному навчальному закладі вчитаться навчальний курс для студентів «Правотворчість: проблеми теорії і практики» [18]. Як зазначається, метою такого курсу окреслюється «...поглиблене вивчення проблем правотворчості та правотворчої техніки, формування вміння застосовувати досягнення різних наук в сфері правотворчості, навчити студентів використовувати світовий досвід у сфері правотворчості, поєднати досягнення юридичної науки з практикою, підготувати студентів до участі в правотворчій діяльності органів державної влади

та до науково-дослідної і викладацької роботи...» [18].

В той же час, на базі Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України проведено наукове дослідження на рівні аналітичної записки щодо «Концептуальних засад удосконалення правотворчої діяльності в Україні» (2025) [8]. Утім, наукової школи правотворчості, як учасника правотворчої діяльності не засновано. Щоправда, Інститут активно бере участь у розробці нормативно-правових актів та правової доктрини.

Національна академія внутрішніх справ присвятило окреме видання щодо святкуванню 100-річчя Національної академії внутрішніх справ, яке містить інформацію стосовно видатних науковців та наукових шкіл академії. Зокрема зазначається про формування наукової школи професора Я. Ю. Кондратьєва за напрямом психології оперативно-розшукової діяльності [15, с.10]; засновником наукової школи з проблем кримінального процесу академії вважається професор А.Я. Дубинський [15, с.9]; в академії, дослідженню проблем українського конституціоналізму, удосконалення правового статусу, організації і діяльності суб'єктів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування значну увагу приділяли представники наукової школи професора О.Ф.Фрицького, а закріпив і продовжує розвивати цей сегмент науки професор А.М. Колодій [15, с.10]; серед основоположників кількох нових напрямів у юриспруденції – філософії права та юридичної психології – професор М.В.Костицький [15, с.10] тощо. Натомість про наукову школу правотворчості, як учасника правотворчого процесу та участі її у цьому процесі відсутні.

Попри це, варто зазначити, що в Україні, найбільш системно виокремлюється осередок вчених з Інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАН України, які мають ґрунтовні та системні наукові праці, відображають конву політики правотворчої діяльності відповідно до Закону тощо. *До прикладу:* «Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу» (монографія, 2022) [24]; «Правотворчість в Україні: перспективи законодавчого врегулювання» (збірник

наукових праць, 2022) [19]; «Правова доктрина та правнича освіта: функціональні зв'язки» (збірник наукових праць, 2023) [20]; «Правовий моніторинг як складова правотворчої та правозастосовчої діяльності» (монографія, 2023) [21]; «Наукова концепція розвитку законодавства України: обґрунтування та прогнозування напрямів правотворчої діяльності» (монографія, 2025) [18]; «Правове забезпечення повоєнного відродження України» (монографія, 2025) [17], «Юридичне прогнозування розвитку галузевого законодавства України: теорія та практика» (монографія, 2025) [27], тощо.

Інститут є засновником журналу «Нове українське право», який містить відповідну рубрику, що присвячена правотворчій діяльності – «правотворча діяльність: актуальні проблеми нормотворення» [25]. По суті, можемо констатувати, що наразі ми маємо можливість про постановку питання початку формування наукової школи права – школи правотворчості.

Інститут правотворчості та науково-правових експертиз НАН України активно бере участь у розробці нормативно-правових актів та правової доктрини з огляду на численні аналітичні дослідження та концепції [1], а саме: Закони воєнного часу (аналітичне дослідження), Аналітичне дослідження актів Верховної Ради України, прийнятих після введення воєнного стану в Україні, Аналітичне дослідження актів Верховної Ради України, прийнятих після введення воєнного стану в Україні (випуск 2), тощо [5; 2; 3].

Відтак, попередньо можемо констатувати, що в Україні, найбільш інтелігібельним (розпізнавальним, вимірюваним) до наукової школи права «правотворчості» є на правду Інститут правотворчості та науково-правових експертиз НАН України.

Разом з тим, Інститут, як наукова установа, задає без перебільшення фундаментальний, науково-пізнавальний, теоретико-правовий, науково-дослідний, методолого-правовий орієнтир у сфері правотворчості та правового моніторингу в Україні. Відтак, він, як «наукова школа правотворчості» є безумовно активним учасником правотворчої діяльності в сучасній Україні.

Однак, як там пак, слід звернути увагу на те, що в Україні, все таки, посеред наукових правничих шкіл, питання правотворчої діяльності, науковими осередками (безпосередньо науковими школами) не піднімається на достатній рівень виокремлення, позиціонування себе як наукової школи правотворчості, чи «правотворчої діяльності», хоча, деякі навчально-наукові та наукові установи все таки позиціонують та декларують свою ідеологію та політику саме в цих напрямках.

За таких обставин, слід задатись питаннями: якщо не відображається у звіті того чи іншого освітнього осередку дослідження, вивчення права в Україні, то чи дійсно такі осередки не є правовими школами, і якщо так, то вони які відображають напрямки підготовки фахівців-юристів, експертів з права, правничої думки; врешті-решт яку правову ідеологію яких країн /право-порядків/, а по суті, право та культуру вони відстоюють? Тут питання вже постає настільки глибоким, на нашу думку, що вже пересікається із питаннями безпеки права, ідеології, культури, самобутності. Ось в чому проблема наукових шкіл права. Безумовно тут слід притримуватись плюралізму думок та ідеологій, раціоналізму, правової дійсності та правової стійкості, затребуваності.

Проте, тим не менш, варто констатувати, що наукові школи права в Україні функціонують, активно групуються та взаємодіють із вітчизняними та зарубіжними науковими школами, розвиваються, забезпечуючи на відповідному рівні роль прогресивних ідей, участь у громадянському суспільстві, створюючи підвалини для пояснення та втілення ідеологій розуміння права, забезпечують доктринальну конву його розуміння тощо.

З огляду на наведене вище, доречно звернути увагу зміст ч.1 ст.4 Закону України «Про правотворчу діяльність» від 24 серпня 2023 р. № 3354-IX (надалі – Закон № 3354-IX від 24 серпня 2023 р.), у якій учасниками правотворчої діяльності визначено (1)суб'єктів правотворчої діяльності; (2)суб'єктів правотворчої ініціативи; (3)суб'єктів забезпечення правотворчої діяльності; (4)заінтересованих осіб [22].

Очевидно, що кожен із виокремлений законом суб'єкт є учасником правотворчої діяльності із відповідним особливим статусом, правосуб'єктністю, повноваженнями, цілями та ідеологією, філософію діяльності. Разом з тим, слід бути свідомим того, що остання часто залежить саме від рівня підготовки та життєвих орієнтирів, що привилися у тій чи іншій школі права в ході здобуття відповідних рівней правничої освіти. А там і антропологі права, соціологі права, правові позитивісти, фахівці із природньо-правовим підходом, постмодерністи і, врешті решт учасники правотворчої діяльності із безпосереднім «правотворчим» ухилом/ «професійною трансформацією».

Отже, на фоні плюралізму ідеологій та вчень, рівней підготовки, виникає певна невизначеність, дихотомія та проблеми із оцінкою, спроможності до правотворчої діяльності посеред юридичної спільноти задля задоволення чи то вироблення конкретних політико-правових, соціально-правових, соціально-економічних, чи то безпеково-правових ідей розвитку системи права в Україні, її гармонізації, аргументації тощо саме у правотворчому ключі. І ці питання видаються чи неосновними, адже належне та ефективний правотворчий процес повинні забезпечувати, насамперед, представники наукових та освітніх осередків, із відповідним прозорим бекграундом, чіткою ідеологією. Остання дає можливість ідентифікувати наукову школу учасника правотворчої діяльності, спрогнозувати розвиток можливих сценаріїв тлумачення права, вирішення правового питання, ефекту та стабілізації правопорядку у той чи інший спосіб, тими чи іншими інструментами права.

На завершення, варто й звернути увагу для прикладу на наступний контекст прояву діяльності наукових шкіл як учасників правотворчої діяльності в силу судової практики, як фінального аспекту якості правозастосування, а, по суті – здобутих навиків «школою права».

Зокрема, К.Г. Кравчук переймаючись проблемами теоретико-правових та практичних аспектів співвідношення правотворчості Верховного Суду та Конституційного Суду України звертає увагу на те,

що «...співвідношення актів правотворчості Верховного Суду та Конституційного Суду України відповідно до таких критеріїв: рівень загальнообов'язковості (акти правотворчості Верховного Суду мають як обов'язковий характер, так і такий, що підлягає врахуванню судами, натомість акти правотворчості Конституційного Суду України є обов'язковими, остаточними та такими, що не можуть бути оскаржені); можливість відступлення (відступлення від висновків Верховного Суду щодо застосування норм права можливе шляхом передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду, натомість відступлення від юридичних позицій Конституційного Суду України можливе шляхом відмови Сенату від розгляду справи на розсуд Великої палати); можливість оскарження (окремі акти правотворчості Верховного Суду можуть бути оскаржені в апеляційному порядку, натомість правотворчі акти Конституційного Суду України не підлягають оскарженню); особливості юридичної техніки (акти правотворчості Верховного Суду мають форму постанов, водночас акти правотворчості Конституційного Суду України можуть мати форму рішень, висновків та ухвал; їх правотворчі положення закріплюються як у мотивувальній, так і у резолютивній частині актів; мають як позитивний, так і негативний характер). ...» [9, с.5]. За такого підходу стає очевидним питання співвідношення правотворчого процесу на інстанційному та інституційному рівнях, проте залишається відкритим питанням стосовно ідеологічних підходів, які засновані на відповідній школі правотворчості, завдяки яким має бути вирішене те чи інше юридичне питання в судовій практиці.

О.О. Бандура правові пізнання та практика як складові правової діяльності тісно взаємопов'язані. Практична діяльність у сфері права спричинює необхідність пізнання, відображення правової (і соціальної) реальності у правосвідомості, що зі свого боку уможливорює раціональну правову практику [4, с.50]. Відповідно, питання підняті вченим є хоч слушними однак, знову ж таки, призма наукових шкіл та методів, інструментів

правотворчості відсутні.

Висновки. В межах висновків, варто констатувати, що в Україні, наукові школи права (правничі школи) забезпечують правотворчу діяльність на рівні правового моніторингу, нормотворчого процесу, а також навчально-наукових методолого-правових процесів.

Науковою школою правотворчості в Україні, слід вважати ті наукові осередки, які системно підходять до питання правотворчості та мають відповідно лідера наукової школи, мають розроблені доктринальні концепції, що методологічно забезпечують політику правотворчого процесу, чим покликані забезпечити ефективну правотворчу діяльність в державі, виступити правосуб'єктними учасниками правотворчої діяльності, мають своїх послідовників та відповідну базу дослідження, навчання, концентрації наукової спільноти та підтримання конкретної правничої ідеології, напрямку, що характеризується стійкістю та раціональним підходом до юридичного прогнозування, інструментами правозастосування.

Водночас, ці чи інші наукові школи права в Україні, так чи інакше є учасниками правотворчої діяльності, адже на них поширюється законодавство про правотворчу діяльність без обмежень. Ба, більше, вони мають відповідну «правотворчу правосуб'єктність» та здатність до правотворчої чи то правомоніторингової діяльності. Ці характеристики виступають унікальним правовим явищем, здатними забезпечити помірну чи то ефективну нормативно-правову, методологічну політику конкретних напрямків пізнання права, підтримання правових течій та ідеологій. В Україні, наукові школи характеризуються багатогранністю, плюралізмом що здатні якомога якісніше, всебічніше впливати на правотворчі процеси в Україні, долучатися до євроінтеграційних процесів, бути учасником правотворчого процесу.

Врешті решт, слід констатувати, що Інститут правотворчості та науково-правових експертиз Національної академії наук України, відіграє у правотворчому процесі в Україні системну, фундаментальну, провідну роль та впроваджує ефективну правову політику,

що заснована на науковій школі правотворчості, що відповідає усім атрибутам наукової школи права: наявність ідеологічних лідерів (Н.С. Кузнецова, Р.О. Стефанчук, О.О. Кот, А.Б. Гриняк, Н.В. Міловська, В.М. Костицький,

А.М. Колодій, С.О.Погрібний тощо), послідовників, матеріально-технічної бази, розробки вчень про правотворчу діяльність, наявність відділу, що спеціалізується на правотворчості із відповідними вченими-правниками.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аналітичні дослідження та концепції. Інститут правотворчості та науково-правових експертиз НАН України. URL: <https://lawmaking.academy/analitichne-doslidzhennya/> (дата звернення: 24.02.2026)
2. Аналітичне дослідження актів Верховної Ради України, прийнятих після введення воєнного стану в Україні. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 100 с.
3. Аналітичне дослідження актів Верховної Ради України, прийнятих після введення воєнного стану в Україні (випуск 2). – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 104 с.
4. Бандура О.О. Праксеологія права як складова філософської праксеології (загальні аспекти). *Філософські та методологічні проблеми права*. 2020. № 1. (19). С.44–52. URL.: <https://philosophy.navs.edu.ua/index.php/philosophy/article/view/1246/1249> (дата звернення: 24.02.2026)
5. Закони воєнного часу (аналітичне дослідження) / упорядники О. О. Кот, А. Б. Гриняк, Л. В. Красицька. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 208 с.
6. Києво-Могилянська школа верховенства права. Національний університет «Києво-Могилянська академія». URL: <https://www.ukma.edu.ua/index.php/science-schools/4197-kyievo-mohylianska-shkola-verkhovenstva-prava> (дата звернення: 24.02.2026)
7. Колесник О.В. *Наукові напрями, школи, течії, гуртки*. Енциклопедія історії України: Т.7: Мі-О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка», 2010. 728 с.: іл.. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Naukovi_s (дата звернення: 20.02.2026)
8. Концептуальні засади удосконалення правотворчої діяльності в Україні: аналітична записка/ Пархоменко Н. М., Скрипнюк О.В. , Оніщенко, Н.М. , Кубко Є.Б. , Богініч О.Л. , Тараконич Т. І. , Львова О.Л. , Сунегін С.О., Клещенко Н.О. Київ: Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2025. 136 с.
9. Кравчук К.Г. Теоретико-правові та практичні аспекти співвідношення правотворчості Верховного Суду та Конституційного Суду України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Кравчук Катерина Геннадіївна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2020. 19с.
10. Михайліна Т.В., Гоцуляк Ю.В., Гель А.П. Категорії «нормотворчість» та «правотворчість»: неоднозначність визначення та співвідношення у правовій доктрині. *Нове українське право*, Вип. 1, 2023. С.118–123. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/434/387> (дата звернення: 24.02.2026)
11. Мельник М. Правотворчість як юридичний процес у сфері публічного та приватного права. *Вісник МГУ*, Випуск №71. 2024. С.12–16. URL.: <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/jusgradenc71/5.pdf> (дата звернення: 24.02.2026)
12. Мельник М. Правовий моніторинг як елемент правотворчості у системі трудового права України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. №5. 2024. С.55–64. URL.: http://apnl.dnu.in.ua/5_2024/11.pdf. (дата звернення: 24.02.2026)
13. Мельник М. Еволюція наукових шкіл трудового права в Україні: праксеологічний дискурс. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2025. № 2 (30). С.48–59. DOI: 10.33270/02253002.
14. Наукові школи. Національний університет «Києво-Могилянська академія». URL: <https://www.ukma.edu.ua/index.php/science/gradschool/naukovi-shkoly> (дата звернення: 24.02.2026)
15. Наукові школи Національної академії внутрішніх справ [Текст] / упоряд.Василевич В. В., Вознюк А. А., Гусарев С. Д., Джужа О. М., Дрозд О. Ю., Калиновський Б. В.,

Костицький М. В., Леута Л. П., Никифорчук Д.Й., Павлишин О.В., Пастух І.Д., Сущенко В.Д., Чернявський С.С., Юсупов В. В., Чурпіта Г. В. / за заг. ред. В.В. Чернея. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. 776с. URL.: https://www.navs.edu.ua/files/kafedru/kkvp/2023/paukovi_shkoly_navs.pdf (дата звернення: 24.02.2026)

16. Наукова концепція розвитку законодавства України: обґрунтування та прогнозування напрямів правотворчої діяльності : монографія / за заг. ред. Р. О. Стефанчука та Н. С. Кузнецової. Київ : Юрінком Інтер, 2025. 1060 с.

17. Правове забезпечення повоєнного відродження України : монографія / за заг. ред. Р. О. Стефанчука. Київ : Юрінком Інтер, 2025. 392 с.

18. Правотворчість: проблеми теорії і практики. Києво-Могилянська академія. URL.: <https://www.ukma.edu.ua/courses/ects/curricula/description.php?code=343480> (дата звернення: 24.02.2026)

19. Правотворчість в Україні: перспективи законодавчого врегулювання : збірник наукових праць / за заг. ред. О. О. Кота, А. Б. Гриняка, Н. В. Міловської. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 226 с. URL: https://lawmaking.academy/wp-content/uploads/KRTS-Pravotvorchist-v-Ukrayini_print.pdf (дата звернення: 24.02.2026)

20. Правова доктрина та правнича освіта: функціональні зв'язки: збірник наукових праць / за заг. ред. О. О. Кота, А. Б. Гриняка, М. М. Хоменка. Київ : Алерта, 2023. 158 с.

21. Правовий моніторинг як складова правотворчої та правозастосовчої діяльності: монографія / за заг. ред. О. О. Кота, А. Б. Гриняка, Н. В. Міловської. Київ : Алерта, 2023. 268 с.

22. Про правотворчу діяльність в Україні: Закон України від 24 серп. 2023 р. № 3354-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text>

23. Риндюк В.І. Правотворчість як вид юридичної діяльності: праксеологічний аспект. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. Випуск 4 (44). 2019. С.137–142. URL: <https://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/199747/199939> (дата звернення: 24.02.2026)

24. Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу : монографія / за заг. ред. Н. С. Кузнецової. 2-ге вид., доп. та перероб. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 908 с.

25. Тематичні розділи. Нове українське право. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/sections> (дата звернення: 24.02.2026)

26. Цмоць У.О. Правова праксеологія як чинник ефективності юридичної практики. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія юридична. 2023. № 4. С.155–164. URL.: <https://dSPACE.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/6674/1/18.pdf> (дата звернення: 24.02.2026)

27. Юридичне прогнозування розвитку галузевого законодавства України: теорія та практика: монографія / за загальною редакцією О.О. Кота, А. Б. Гриняка, Л. В. Красицької. Київ: Алерта, 2025. 326 с.

28. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії імені Г.С. Сковороди; [редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін.]. Київ: Абрис, 2002. 742с.

Дата першого надходження статті до видання: 26.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 08.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)